

Березовская В. В., кандидат исторических наук, доцент кафедры Гуманитарных дисциплин, Измайловский факультет Одесской национальной морской академии (Украина, Измаил), matcik2@mail.ru

Дунайские княжества на пути к независимости: неудачные попытки 1856–1857 гг.

Анализируется политика европейских государств – Франции, Англии, Австрии, России, а также Турции в вопросе перспектив предоставления независимости и политической самостоятельности Дунайским княжествам. После окончания Восточной (Крымской) войны вопрос объединения румынских земель получил новое звучание и стал одним из основных в европейской дипломатии. К сожалению, ни одна из европейских стран не хотела в реальности действительного объединения румынских земель, поэтому первые попытки решить этот вопрос и провести выборы самостоятельного правительства закончились неудачей. Несмотря на условия Парижского мира (1856 г.) и последующие за этим указы турецкого правительства, решить данный вопрос на протяжении 1856–1857 гг. так и не удалось.

Ключевые слова: Дунайские княжества, румынские земли, униянистское движение, европейская дипломатия, Парижский трактат.

* * *

УДК 39:677.024(477.86)

Андрейків Х. В.,
аспірантка, Інститут історії, політології і міжнародних
відносин Прикарпатського національного університету
ім. В. Стефаника (Україна, Івано-Франківськ),
kristina_andrejktiv89@mail.ru

**ХАРАКТЕРИСТИКА ТРАДИЦІЙНОГО ТКАЦТВА
І КРАВЕЦТВА БОЙКІВ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ –
СЕРЕДИНА ХХ СТОЛІТТЯ)**

Висвітлено традиційне ткацтво та кравецтво на Бойківщині до середини ХХ ст. Проаналізовано наступні проблеми: складні умови праці гірського населення; висвітлено поетапну обробку льону, коноплі, вовни та шкіри; порівняно різновид одягу усіх регіонів Бойківщини. Простежується перехід від примітивних до більш удосконалених знарядь праці ткацького та кравецького ремесла. Здійснено детальний опис технології виготовлення полотна. Значна увага приділяється народним повір'ям та звичаям, що пов'язані з використанням ткацьких виробів. Джерельний матеріал, що послужив основою дослідження, поділено на окремі групи, характеристика яких подається в статті. У результаті проведених польових досліджень автор прийшов до висновків, стверджуючи, що вище вказані ремесла займали досить важливу роль в побуті гірського населення Бойківщини.

Ключові слова: Бойківщина, традиційне ткацтво, кравецтво, кушнірство, технологія виробництва.

Одним із пріоритетів сучасного демократичного суспільства є збереження духовної і матеріальної спадщини минулого тієї чи іншої нації. Не виключенням є й українці. Їх багатотисячлі надбання, зокрема її традиційні ремесла і промисли, є не тільки її органічною складовою матеріальної культури, а й цінним джерелом для осмислення закономірностей культурно-історичного розвитку української нації. Тому серед культурно-історичної спадщини етнографічних груп українців важливе місце посідає матеріальна культура бойків.

Цінним джерелом для вивчення специфіки й технології ткацтва та кравецтва бойків є спогади старожилів сіл Бойківщини та стосуються щоденного побуту населення. Історіографічна база з тематики культурно-матеріальної спадщини бойківського регіону представлена працями таких дослідників як М. Банана [1], А. Бодника [2; 3], О. Залізняка [7], Р. Кирчів [9], В. Кобільник [10], О. Сікора [14] та ін. Однак, окремі її аспекти потребують подальшої наукової розробки. Цим і обумовлена актуальність обраної нами проблеми.

Мета статті полягає у висвітленні традиційної техніки ткацтва і кравецтва Бойківщини до середини ХХ ст. як складової частини культурно-матеріальної спадщини українського народу.

Одними із найдавніших і найважливіших традиційних ремесел на Бойківщині були ткацтво, кравецтво і кушнірство. У практичній площині дані ремесла обслуговували повсякденну життєдіяльність місцевого населення. Матеріалами для виготовлення речей побутово-господарського призначення служили льон, коноплі, вовна та шкіри.

Важливою допоміжною виробничою сферою бойків було ткацтво. Саме використання відповідної придатної для цього сировини слугувало для безпосереднього виготовлення полотна, з якого у свою чергу виробляли одяг та предмети щоденного вжитку. Безперечно сам процес мав відповідні етапи та технології, які ґрунтувались на традиційних вміннях місцевого населення краю.

У кінці ХІХ – першій третині ХХ ст. поволонно здебільшого виготовлялося для власного вжитку, з нього шили речі господарсько-побутового призначення, а також частково і на продаж.

Так, у Сенечолі на Долинщині сировина для народного вбрання «походила з власного господарства і перероблялася своїми руками на полотно чи сукно» [7, с. 20].

У той же час ремісники з Ценявої виготовляли вироби переважно із власної сировини, але інколи із сировини замовника. Зазвичай більшість ремісників були самоуками. Лише деякі з ремісників – шевці, столяри закінчували фахові доповнюючі школи. Навчання у них було безкоштовним. Після нього кожен учень складав челядничий іспит, відбував челяднику практику і ставав кваліфікованим ремісником-майстром [5, с. 31].

З цього приводу польський етнограф А. Ф. Оссендовський описав безпосередній господарські і хатні обов'язки бойківської жінки. Він зазначав, що бойківська жінка, яка займалася ткацьким ремеслом, цілий день поралася по хаті і господарстві. І лише після цього сідала до праці. Ткала довгі пасма для полотна і грубі саморобні вовняні для сіраків і куртяків [32, с. 153].

Вирощування льону, конопель та переробка їх на волокно, нитки, полотно відігравали значну роль у розвитку матеріальної і духовної культури бойків. Так, у Верхніх Воротах на Воловеччині сіяли «льон, коноплі, пряли. Вишивали собі і на продаж» [19, арк. 1]. В Оряві на Сколівщині для потреб ткацтва вирощували льон [21, арк. 1].

Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. домашнє ткацтво українців являло собою усталений комплекс технічних прийомів та знарядь праці, які склалися протягом століть. Промисловий розвиток на початку ХХ ст. призвів до того, що бойки розпочали застосовувати й нетрадиційні види сировини: бавовняну та паперову пряжу, а в західних регіонах – металеву сріблясту нитку – сухозлітку [18, арк. 1]. Зважаючи на розвиток фабричної промисловості у міжвоєнний час, ткацтво в домашніх умовах почало занепадати, оскільки поступалося якістю і швидкістю виготовлення полотна.

Вирощування льону та конопель потребувало не лише відповідних знань, але й праці. Згідно спогадів у Лугах Рожнятівського району, льон та коноплі зазвичай сіяли від Благовіщення (7 квітня) до середини червня. Як веліла традиція, сіяти їх було бажано «на повний місяць, після теплого рясного дощу. Коли вони підрустять, вимикували бур'ян» [29, арк. 1].

Згідно зібраних етнографічних матеріалів, після цього наприкінці серпня «вимикували руками льон та чоловічі

стебла конопель (плоскінь), в'язучи у невеликі снопи. А жіночі стебла конопель (матірку) залишали ще дозрівати на сім'я, яке наступного року висаджували. Достиглі рослини у сопах висушували на сонці до почорніння коробок, потім обмолочували коробки праником, або ціпом. Після обмолоту стебла знову розстеляли на облозі, де вони під дощем і сонцем висушувалися до Покрови (14 жовтня). Пізніше їх збирали й складували в кіпи [17, арк. 1; 21, арк. 1].

Від Покрови до Михайла (21 листопада) тривав процес обробки стебел і отримання волокна. Стебла м'яли й тіпали, аби позбавити волокно від терміття. Цей процес на Бойківщині виконували на бетельні, терниці, трапачці. Доволі часто використовували й рубель, тіпали їх об стовп або будь-що [17, арк. 1; 21, арк. 1].

Так, у селі Сливки спочатку пранниками вибидали насіння з них. Стебла льону розстеляли на два-три тижні на стерні, щоб стебла ламалися, потім сушили, терли на терницях, розчісували на дергівках, прали, ткали на ручних верстатах, білили на сонці, а тоді вже шили з нього одяг. Коноплі молотили, мочили майже тиждень у річці, добре промивали, сушили, терли на терлицях, прали, ткали на ручних ткацьких верстатах, білили і шили з нього щоденний одяг, простині та верети із «згрібного» полотна [16, с. 44].

Наступним етапом обробітку битих стебел було розчісування кожної прядки волокна. У бойків він мав назву микання мичок. Для цього призначалися дерев'яний гребінь, який встромлявся в спеціальний отвір в ослоні чи припічку, або кругла залізна щітка з набитими цвяхами (дергальня), котру прив'язували до лави.

Остаточне очищення волокна робили за допомогою чесальної (начісної) щітки зі свинячої щетини, кінського волосіння або тонких цвяхів. Одночасно проводили сортування волокна за якістю. У бойків за твердженнями вітчизняного етнографа М. Банаха, існували наступні сорти волокна: для ткання високоякісного полотна призначалося найтонше й найдовше волокно – кукла; для снування основи, ткання буденних тканин – миканка, тобто залишки, які вибирали з чесальної щітки; останок на дергальній щітці – «клочье» сортували на «згрібне», з якого виготовляли полотно для «згрібних» (грубих) верет, а з решта «клочья» виготовляли полотно для мішків та інших виробів суто господарського призначення [1, с. 99].

У процесі прядіння у бойків існувало кілька традиційних правил і заборон. Так, бойківські господині намагалися не мотати вночі, бо вважалося, що біля хати буде мотатися нечистий. Тому закінчити роботу вони прагнули до заходу сонця.

Намотані на мотовило нитки знімали з мотовила і відбілювали методом золінням. Для цього у дерев'яну бочку – полоскальницю – кидали зав'язану у полотняний шматок жменю вербового попелу, заливали окропом і кидали туди нитки з мотовила, залишаючи їх настоюватись добу. За необхідності частину ниток фарбували рослинними, тваринними чи мінеральними барвниками. Настояне пасмо полокали у чистій колодязній воді й висушували. Після висихання, частину пряжі перемотували у клубки. Пасмо накладали на самотічку (дерев'яний пристрій, що складався з підставки – «конька» та перехрестя з «лопатками» на кінцях) і мотали нитку в клубки, з яких намотували (сукали) «цівки», намотуючи нитки за допомогою спеціального пристрою

на спеціальні трубочки довжиною до 10 см, виготовлені із бузини. На цьому процес від вирощування льону чи конопель і перетворення їх у матеріал для ткання (нитки) завершувався [17, арк. 1].

Із пасма ниток, що залишилися, формували закладки, які закладали на спеціальний вал ткацького верстата – кросну і намотували на нього пасмо з ниток. Щоб нитки не кошлатились і були гладкими, їх іноді змашували шліхтою (рідким чиром, звареним із кукурудзяної муки) [17, с. 1].

Бойки вважали, що пасма із ниток не можна залишати невитканими після Благовіщення або Паски, оскільки це могло викликати посуху. Тому процес ткання полотна розпочинався, як правило в лютому–березні. Проте сучасні етнографи твердять, що ця обставина не стільки була пов'язана із забобонами, як із природними причинами. Оскільки уже в травні–червні розпочинався процес вибілювання витканого полотна за допомогою намочування у воді та висушування на сонці.

Традиційно полотно бойки виготовляли на ткацькому верстаті. Для цього використовували горизонтальний верстат із застосування техніки переплетення ниток, шляхом поперемінного натискуванням на дві підніжки верстату, вдаряючи швидко і сильно ничицею та пропускаючи між шаром нижніх і верхніх ниток, які поступали із валу, човник із цівкою [2, с. 37].

Звичай починали ткати спочатку у легкі – «чоловічі дні» – вівторок або четвер. Причиною цього був той факт, що ткачем, який займався виробництвом полотна на продаж, як правило, був чоловік. Жінки у свою чергу займалися виготовленням полотна здебільшого для власних повсякденних потреб. Також на Бойківщині ніколи не починали ткати в суботу і, звичайно, в неділю, а також не ткали після заходу сонця [19; 20; 22; 23; 24; 25; 26].

Майже у кожному селі на Бойківщині були свої ткачі, які обслуговували потреби місцевого населення. Саме вони вчили ткати і дівчат, які мали самі готували своє «віно» (посаг) [28, арк. 1].

Після того, як полотно було виткане, його починали вибілювати. У сонячний день полотно розстеляли веретами (5–10 м довжиною) на березі річки чи водойми, намочували у воді (або поливали водою) і чекали поки висохне, а потім знову змочували водою і так цілий день. В основному полотно вибілювали діти, що було для них марудною справою, оскільки часто забували поливати і полотно «спалювалося» (пересихало), або на ньому наслідили гуси чи качки [28, арк. 2].

Перед вечором полотно збирали рівними складками і несли додому. А білили до тих пір, поки сіре не стане білішим, вибілиться. Ще полотно «золили». Клади його довкола стінок низької поливальниці (дерев'яний цебер). Окремо варили луг з букової золи, звідси і назва «золити». Посередині посудини кидали розпечений камінь, або кілька каменів, і заливали лугом, який закипав. Так само виварювали готовий полотняний одяг [31, с. 141].

Поступово на базі домашнього виробництва ішов процес виділення ткацтва в окремий промисел. Його розвитку сприяла торгівля. Бойківські полотна були не тільки предметом торгівлі на прикарпатських ярмарках, але його вивозили також до Угорщини, Туреччини, Польщі.

Важливу роль у розвитку традиційних ремесел на Бойківщині в кінці XIX – на початку XX ст. з огляду

на наявність різних видів сировини і напівфабрикатів посідало кравецтво. Воно забезпечувало потреби місцевого населення у різному роді одягу та супутніх побутових товарів щоденного вжитку. Більше того народний одяг бойків пристосований до природно-географічного середовища, виду занять і умов праці [6; 14, с. 167].

Проте виробництво одягу на Бойківщині у міжвоєнний час занепадало. Сколівський староста відзначав, що на початку 1920-х рр. «даний промисел занепадає». Причиною цього, на думку польського урядовця, був той факт, що «молодше покоління хлопів відкидає давній одяг і перейшло на фабричні вироби» [30, арк. 13].

Вагоме місце посідало виготовлення одягу із сукна. До одного із таких зразків належить чемерка. Дослідники вказують, що вона походить ще з періоду козаччини, хоча дехто вважає, що її привезли чумаки, які їздили в Крим по сіль. І назва виникла від слова «чумаки». Зазвичай чемерки шили з тоншого сукна з довгими рукавами і нижче колін, з підрізаною спинкою в талії, де збиралися складки або дрібні збори. Застібалися у два ряди гудзиків, деякі на «гапליки» (залізні гачки). Комір у чемерці стоячий. Дехто прикрашав китицями [3, с. 61].

На Бойківщині доволі поширеним було кушнірство. Загалом місцеві кушнірі із шкіри виготовляли взуття, пояси, кінську зброю, з рогів – сільнички, порохівниці, кушки для каменю до коси [13, с. 117]. Гарбарі і кушнірі вичиняли шкіри, виготовляли з них теплий одяг, шапки, рукавиці. У свою чергу лимарі займалися пошиттям кінської зброї. Шевці шили чоботи [12, с. 169]. Так, на Закарпатті традиційною формою взуття були шкіряні постолі, виготовлені домашнім способом [11, с. 123]. У той же час овеча шкіра йшла на верхнє вбрання, а шкіра інших тварин – на взуття [23, арк. 1].

Зазвичай кожен господар на Бойківщині вмів виправляти шкіри. Однак у більшості випадків її обробляв кушнірі, які жили в різних містечках і селах Бойківщини. Були також мандрівні кушнірі, які щоосені обходили села й на замовлення виправляли в господарстві шкіри. Вони також виконували з неї різноманітне вбрання. Окрім цього вони виконували деякі речі на продаж [4, с. 293]. Так, для дублення шкір використовувалась смерекова чи дубова кора [15, с. 63].

У свою чергу В. Кобільник зауважив, що у Жукотин на Турківщині здебільшого приходили кушнірі зі Старого Самбору або Хирова. При цьому їм давалися невинправлені шкіри. Проте підготовчі роботи робили самі газди. Зазвичай кушнірі приходили в село осінню, брали у газдів замовлення і мочили у них одразу шкіру на одну добу у «цебрі». Після цього розтягали її на столі, роблячи при цьому розчин тіста з житньої або вівсяної муки на квасі з капустою. Цим тістом вони її намазували. Після цього складали шкіру кінцями всередину, а вовною назовні. Далі зволожені шкіри складали до «цебра або гелетки» та заливали квасом з капусти. Через тиждень їх виймали і висушували [10, с. 236].

Лише після таких процедур кушнір брався за свою роботу. Висушені шкіри він зволожував водою. Особливо зволожував лико, на яке було накладене тісто. Опісля цього він ключував шкіру, в результаті чого здійснює вичинку її шляхом вичищення від лика. Внаслідок чого шкіра ставала м'якою і білою. Подекуди після цього її за бажанням газди могли пофарбувати в ясно-жовті кольори.

За свою роботу кушнірі зазвичай провадили 6–8 злотих, а за фарбовані – і до 20 злотих [10, с. 237].

Також кравці на Бойківщині займалися виготовленням головних уборів. Так, зимою голову прикривали шапкою з чорного смушка (шкірок із молодих ягнят) і синього сукна. Дно шапки складалося з п'яти сукняних частин, зшитих волічкою і викінчених на вершку китицею. Смушкові обклади можна було спускати на вуха і потилицю. Улітку носили чорні «крисані» з твердої повсті, опоясані квітчастою атласовою стрічкою і затикані блискучими шпильками, павиними перами і «трясучками» [27, арк. 1].

На Закарпатській Бойківщині місцеві господині самі кроїли і шили сорочки та іншу білизну для себе й домашньої «челяді». Жіночі сорочки «про цирьков» шили з біленого домотканого полотна, а для щоденного вжитку, «засвідні», – з небіленого. Крій і пошиття жіночих сорочок – «оплічат» обходилося без креслень і новітніх мір довжини. Виткану полосу полотна загинали навпіл по довжині, один кінець прикладали до шиї і простирали до зап'ястя – так вимірювали на рукави сорочки. Вирізвавши потрібну смужку на «зарукавники» (манжети), вишивали рукави й зарукавники. Для самої сорочки відрізали по довжині полотна три «поли»: дві – для передньої частини, а одну – для задньої. Зшивши дві передні поли вирізували на рукавах «на латиницю» (чотирикутник) і пришивали рукави до передньої поли, після чого вшивали задню полу, і сорочка готова. Навколо шиї сорочку збирали у дрібнесенькі «рями», на них пришивали із «прямого полотна» «обшивку» і робили проріз для голови. Місце прошивання «обшивки» прикривали «ланцками». На передніх полах «рями» продовжували на 15 см донизу, де потім робили візерунки. У «рями» збирали і нижню частину рукавів (на дві нитки), потім пришивали вишиті «зарукавники» і прикривали «ланцками». Сорочка – «опліччя» готова [8, с. 19–20].

Необхідно відзначити, що швидкі темпи розвитку ринкових відносин наприкінці XIX – початку XX ст. зумовили значні зміни у народному костюмі. У село дедалі активніше почали надходити фабричні тканини вітчизняного виробництва: ситець, сатин, коленкор, кашемир, поплін, дешеві гатунки парчі, штофу, плису, а також готові вироби – пояси, стрічки, хустки. Фабричні тканини селяни називали крамом, оскільки їх продавали у сільських магазинах – крамницях [9, с. 42].

Традиційне домашнє кравецтво бойків із примітивною технікою в кінці XIX – першій третині XX ст. природно не могло встояти перед інноваціями промислового фабричного виробництва. Воно поступово почало занепадати, а традиційний народний стрій почав витіснятися модерними впливами тогочасного урбанізованого одягу.

Таким чином, ткацтво, кравецтво і кушнірство на Бойківщині посідали одне з важливих місць з-поміж ремесел побутового вжитку. Їх розвиток в кінці XIX – першій третині XX ст. характеризувався швидким переходом від традиційних способів обробки сировини та вироблення напівфабрикатів до інноваційних змін, які торкнулися методів виготовлення полотна, одягу, взуття, їх оздоблення та застосування.

За цей час відбувалася часткова зміна засобів виробництва полотна, його використання у побуті, а у міжвоєнний період – послідовна заміна ручної праці механічною. Також у цей час були введені до вжитку бойків окремі елементи одягу і взуття.

Список використаних джерел

1. Банах М. Народні промисли і ремесла Бойківського краю / М. Банах // Бойківщина: минуле та сучасне. Збірник науково-теоретичних статей. – Долина, 2007. – С.98–101.
2. Бодник А. Бойківська прядильно-ткацька техніка і термінологія / А. Бодник // Народна творчість та етнографія. – 1969. – №4. – С.37–50.
3. Бодник А. Сукнарство Бойківщини / А. Бодник // Народна творчість та етнографія. – 1978. – №3. – С.59–62.
4. Бурачинська Л. Народне вбрання Бойківщини / Л. Бурачинська // Бойківщина. Монографічний збірник матеріалів про Бойківщину з географії, історії, етнографії і побуту. – Філадельфія – Нью-Йорк, 1980. – 347 с.
5. Герасименко М. Аграрні відносини в Галичині в період кризи панщинного господарства / М. Герасименко. – К.: Видавництво АН УРСР, 1959. – 304 с.
6. Грибанич І. Народне вбрання закарпатських бойків / М. Грибанич. – Режим доступу: <http://zakarpattia.net.ua/Zmi/101632-Narodne-vbrannia-zakarpatskykh-boikiv-kintsia-KHIKH-%E2%80%93pershoi-polovyny-KHIKH-st>.
7. Залізник О. Народне вбрання в селі Сенечолі, пов. Долина (спідня одіж) / О. Залізник // Літопис Бойківщини. – 1971. – Ч. 1–2 (20–21). – Березень–вересень. – С.19–22.
8. Історія українського селянства. Нариси в 2-х т. – К.: Вид-во «Наукова думка», 2006. – Т.1. – 2006. – 630 с.; Т.2. – 2006. – 652 с.
9. Кирчів Р. Ф. Етнографічне дослідження Бойківщини / Р. Кирчів. – К., 1978. – 173 с.
10. Кобильник В. Матеріальна культура села Жукотина Турчанського повіту. Ч.III. / В. Кобильник // Літопис Бойківщини. – Самбір, 1937. – Ч.9. – С.228–253.
11. Коломиец И. Г. Социально-экономические отношения и общественное движение на Закарпатье во 2-й половине XIX столетия / И. Коломиец. – Т.1. Сельское хозяйство и аграрные отношения. – Томск: Издательство Томского университета, 1961. – 404 с.
12. Криль М. Старосамбірщина: історія і культура / М. Криль. – Львів: Піраміда, 2009. – 600 с.
13. Михайлів Л. Рожнятів і околиці. Історико-краєзнавча книга / Л. Михайлів. – Снятин, 2000. – 168 с.
14. Сікора О. Убрання українців Бойківщини / О. Сікора // Бойки. – С.166–176.
15. Сковорід Р. На Бохевських видноклах / Р. Сковорід. – Брошнів: «Тая», 2004. – 110 с.
16. Стефанів В. Мос рідне село Сливки / В. Стефанів. – Коломия, 2008. – 160 с.
17. Ф.1 (Рукописні матеріали). – Оп.7 (Етнокультурні та етнополітичні процеси на Бойківщині). – Спр.186 (Льон та коноплі на Калушчині). Свідчення Бойчук Стефанії Федорівни. Народилася 16 лютого 1931 року в с. Станькова, Калуського району, Івано-Франківської області; освіта середня, пенсіонерка. Проживає в смт. Брошнів-Осада Рожнятівського району Івано-Франківської області. Записано Андрейків Х. В. 30.03.2013 р. – 2 арк.
18. Там само. – Спр.188 (Як колись робили полотно в с. Брошнів). Свідчення Хоптяк (Курташ) Оксани Миколаївни. Народилася 03 квітня 1933 р. в с. Брошнів Рожнятівського району, Івано-Франківської області; освіта вища, пенсіонерка. Проживає в смт. Брошнів-Осада Рожнятівського району Івано-Франківської області. Записано Андрейків Х. В. 30.03.2013 р. – 2 арк.
19. Там само. – Спр.212 (Ткацтво в с. Верхні Ворота). Свідчення Єберкович Марії Павлівни. Народилася 30 листопада 1945 р. в с. Верхні Ворота Воловецького Закарпатської області; освіта 7 класів, не працює. Проживає в с. Верхні Ворота Воловецького району Закарпатської області. Записано Андрейків Х. В. 23.07.2014 р. – 1 арк.
20. Там само. – Спр.213 (Ткацтво в присілку Веретичів). Свідчення Паниць Олени Михайлівни. Народилася 26 лютого 1942 р. в с. Гукливе Воловецького Закарпатської області; освіта 7 класів, не працює. Проживає в присілку Веретичів (Гукливіська с/р) Воловецького району Закарпатської області. Записано Андрейків Х. В. 23.07.2014 р. – 1 арк.
21. Там само. – Спр.214 (Вирощування льону в с. Орява). Свідчення Романиць (Головської) Варвари Василівни. Народилася 03 червня 1939 р. в с. Орява Сколівського району Львівської області; освіта 7 класів, не працює. Проживає в с. Верхні Ворота Воловецького району Закарпатської області. Записано Андрейків Х. В. 24.07.2014 р. – 1 арк.
22. Там само. – Спр.217 (Ткацтво в с. Любинці). Свідчення Машталер (Вовчиної) Віри Теодорівни. Народилася 12 вересня 1939 р. в с. Любинці Стрийського району Львівської області; освіта середня, пенсіонер. Проживає в с. Любинці Стрийського району Львівської області. Записано Андрейків Х. В. 24.07.2014 р. – 1 арк.
23. Там само. – Спр.218 (Ткацтво полотна в с. Гірне). Свідчення Левкович Марії Паньківни. Народилася 11 лютого 1934 р. в с. Гірне Стрийського району Львівської області; освіта 4 класи, пенсіонерка. Проживає в с. Гірне Стрийського району Львівської області. Записано Андрейків Х. В. 24.07.2014 р. – 1 арк.
24. Там само. – Спр.219 (Ткацтво в с. Тяпче). Свідчення Гошимек Анни Марківни. Народилася 17 квітня 1924 р. в с. Тяпче Долинського району Івано-Франківської області; освіта 3 класи, пенсіонерка. Проживає в с. Тяпче Долинського району Івано-Франківської області. Записано Андрейків Х. В. 07.08.2014 р. – 1 арк.
25. Там само. – Спр.220 (Полотно в с. Тяпче). Свідчення Тріщ Ірини Василівни. Народилася 06 грудня 1942 р. в с. Тяпче Долинського району Івано-Франківської області; освіта 3 класи, пенсіонерка. Проживає в с. Тяпче Долинського району Івано-Франківської області. Записано Андрейків Х. В. 07.08.2014 р. – 1 арк.
26. Там само. – Спр.243 (Прядіння в м. Самбір). Свідчення Чуквінської Ганни Іванівни. Народилася 18 грудня 1924 р. в м. Самбір Самбірського району Львівської області; без освіти, пенсіонерка. Проживає в м. Самбір, вул. Чорновола, 1в/4, Самбірського району Львівської області. Записано Андрейків Х. В. 11.10.2014 р. – 1 арк.
27. Там само. – Спр.244 (Ткацтво Самбірщини). Свідчення Черевко Розалії Михайлівни. Народилася 04 травня 1925 р. в м. Самбір Самбірського району Львівської області; без освіти, пенсіонерка. Проживає в м. Самбір, вул. Рівна, 23, Самбірського району Львівської області. Записано Андрейків Х. В. 11.10.2014 р. – 1 арк.
28. Там само. – Спр.245 (Полотно та вишивка в с. Липовиця). Свідчення Бубнюк Стефанії Миколаївни. Народилася 21 листопада 1937 р. в с. Липовиця, Рожнятівського району, Івано-Франківської області; освіта середня, пенсіонерка. Проживає в с. Липовиця Рожнятівського району, Івано-Франківської області. Записано Андрейків Х. В. 20.03.2015 р. – 6 арк.
29. Там само. – Спр.249 (Вирощування льону в с. Липовиця). Свідчення Савчин Парасковії Василівни. Народилася 1934 р. (дати і місяця не пам'ятає) в с. Липовиця, Рожнятівського району, Івано-Франківської області; освіта середня, пенсіонерка. Проживає в с. Липовиця Рожнятівського району, Івано-Франківської області. Записано Андрейків Х. В. 22.03.2015 р. – 1 арк.
30. Ф.2 Станіславське воєводське управління. – Оп.1. – Спр.583 Політико-економічний огляд Сколівського повіту Станіславського воєводства. 13 травня 1928 р. – 22 арк.
31. Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину / Іван Франко // Жовтень. – 1972. – №9. – С.137–143.
32. Ossendowski F. A. Karpaty i Podkarpacie / F. Ossendowski. – Poznań, 1933. – 257 s.

References

1. Banakh M. Narodni promysly i remesla Boykivskoho krayu / M. Banakh // Boykivshchyna: mynule ta suchasne. Zbirnyk naukovy-teoretychnykh statey. – Dolya, 2007. – S.98–101.
2. Bodnyk A. Boykivska pryadylno-tkatska tekhnika i terminolohiya / A. Bodnyk // Narodna tvorchist ta etnografiya. – 1969. – №4. – S.37–50.
3. Bodnyk A. Suknarstvo Boykivshchyny / A. Bodnyk // Narodna tvorchist ta etnografiya. – 1978. – №3. – S.59–62.
4. Burachynska L. Narodne vbrannya Boykivshchyny / L. Burachynska // Boykivshchyna. Monohrafichnyy zbirnyk materialiv pro Boykivshchynu z heohrafiyi, istoriyi, etnografiyi i pobutu. – Filyadelfiya – Nyu-York, 1980. – 347 s.
5. Herasymenko M. Ahrarni vidnosyny v Halychyni v period kryzy panshchynnoho hospodarstva / M. Herasymenko. – K.: Vydavnytstvo AN URSR, 1959. – 304 s.
6. Hrybanych I. Narodne vbrannya zakarpatskykh boykiv / M. Hrybanych. – Rezhym dostupu: <http://zakarpattia.net.ua/Zmi/101632-Narodne-vbrannia-zakarpatskykh-boikiv-kintsia-KHIKH-%E2%80%93pershoi-polovyny-KHIKH-st>.
7. Zaliznyak O. Narodnye vbrannya v seli Senecholi, pov. Dolya (spidnya odizh) / O. Zaliznyak // Litopys Boykivshchyny. – 1971. – Ch.: 1–2 (20–21). – Berezen'-veresen'. – S.19–22.
8. Istoriya ukraiyinskoho selyanstva. Narysy v 2-kh t. – K.: Vyd-vo «Naukova dumka», 2006. – T.1. – 2006. – 630 s.; T.2. – 2006. – 652 s.
9. Kyrychiv R. F. Etnohrafichne doslidzhennya Boykivshchyny / R. Kyrychiv. – K., 1978. – 173 s.
10. Kobilynyk V. Materiialna kultura sela Zhukotyina Turchanskoho povitu. Ch.III. / V. Kobilynyk // Litopys Boykivshchyny. – Sambir, 1937. – Ch.9. – S.228–253.

11. Kolomic I. G. Social'no-jeconomicheskoe otnosheniya i obshchestvennoe dvizhenie na Zakarpatt'e vo 2-j polovine XIX stoletiya / I. Kolomic. – T.1. Sel'skoe hozjajstvo i agrarnye otnosheniya. – Tomsk: Izdatel'stvo Tomskogo universiteta, 1961. – 404 s.
12. Kril M. Starosambirshchyna: istoriya i kultura / M. Kril. – Lviv: Piramida, 2009. – 600 s.
13. Mykhayliv L. Rozhnyativ i okolytsi. Istoryko-kraeznavcha knyha / L. Mykhayliv. – Snyatyn, 2000. – 168 s.
14. Sikora O. Ubrannya ukraintyiv Boykivshchyny / O. Sikora // Boyky. – S.166–176.
15. Skvoriy R. Na Bolekhivskykh vydnokolakh / R. Skvoriy. – Broshniv: «Talya», 2004. – 110 s.
16. Stefaniv V. Moye ridne selo Slyvky / V. Stefaniv. – Kolomyia, 2008. – 160 s.
17. F.1 (Rukopysni materialy). – Op.7 (Etnokulturni ta etnopolitychni protsesy na Boykivshchyni). – Spr. 186 (Lon ta konopli na Kalushchyni). Svidchennya Boychuk Stefaniyi Fedorivny. Narodylasya 16 lyutoho 1931 roku v s. Stankova, Kaluskoho rayonu, Ivano-Frankivskoyi oblasti; osvita serednya, pensionerka. Prozhyvaye v smt. Broshniv–Osada Rozhnyativskoho rayonu Ivano-Frankivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 30.03.2013 r. – 2 ark.
18. Tam samo. – Spr.188 (Yak kolys robyly polotno v s. Broshnevi). Svidchennya Khoptyak (Kurtash) Oksany Mykolayivny. Narodylasya 03 kvitnya 1933 r. v s. Broshniv Rozhnyativskoho rayonu, Ivano-Frankivskoyi oblasti; osvita vyscha, pensionerka. Prozhyvaye v smt. Broshniv–Osada Rozhnyativskoho rayonu Ivano-Frankivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 30.03.2013 r. – 2 ark.
19. Tam samo. – Spr.212 (Tkactvo v s. Verkhni Vorota). Svidchennya Yeberkovych Mariyi Pavlivny. Narodylasya 30 lystopada 1945 r. v s. Verkhni Vorota Volovetskoho Zakarpatskoyi oblasti; osvita 7 klasiv, ne pratsuye. Prozhyvaye v s. Verkhni Vorota Volovetskoho rayonu Zakarpatskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 23.07.2014 r. – 1 ark.
20. Tam samo. – Spr.213 (Tkactvo v prysilku Veretychiv). Svidchennya Panyts Oleny Mykhaylivny. Narodylasya 26 lyutoho 1942 r. v s. Huklyve Volovetskoho Zakarpatskoyi oblasti; osvita 7 klasiv, ne pratsuye. Prozhyvaye v prysilku Veretychiv (Huklykivska s/r) Volovetskoho rayonu Zakarpatskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 23.07.2014 r. – 1 ark.
21. Tam samo. – Spr.214 (Vyroshchuvannya lonu v s. Oryava). Svidchennya Romanys (Hoshovskoyi) Varvary Vasylivny. Narodylasya 03 chervnya 1939 r. v s. Oryava Skolivskoho rayonu Lvivskoyi oblasti; osvita 7 klasiv, ne pratsuye. Prozhyvaye v s. Verkhni Vorota Volovetskoho rayonu Zakarpatskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 24.07.2014 r. – 1 ark.
22. Tam samo. – Spr.217 (Tkactvo v s. Lyubynsi). Svidchennya Mashtalyer (Vovchynoyi) Viry Teodorivny. Narodylasya 12 veresnya 1939 r. v s. Lyubynsi Strysskoho rayonu Lvivskoyi oblasti; osvita serednya, pensionerka. Prozhyvaye v s. Lyubynsi Strysskoho rayonu Lvivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 24.07.2014 r. – 1 ark.
23. Tam samo. – Spr.218 (Tkactvo polotna v s. Hirne). Svidchennya Levkovych Mariyi Pankivny. Narodylasya 11 lyutoho 1934 r. v s. Hirne Strysskoho rayonu Lvivskoyi oblasti; osvita 4 klasy, pensionerka. Prozhyvaye v s. Hirne Strysskoho rayonu Lvivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 24.07.2014 r. – 1 ark.
24. Tam samo. – Spr.219 (Tkactvo v s. Tyapche). Svidchennya Hoshymek Anny Markivny. Narodylasya 17 kvitnya 1924 r. v s. Tyapche Dolynskoho rayonu Ivano-Frankivskoyi oblasti; osvita 3 klasy, pensionerka. Prozhyvaye v s. Tyapche Dolynskoho rayonu Ivano-Frankivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 07.08.2014 r. – 1 ark.
25. Tam samo. – Spr.220 (Polotno v s. Tyapche). Svidchennya Trishch Iryny Vasylivny. Narodylasya 06 hrudnya 1942 r. v s. Tyapche Dolynskoho rayonu Ivano-Frankivskoyi oblasti; osvita 3 klasy, pensionerka. Prozhyvaye v s. Tyapche Dolynskoho rayonu Ivano-Frankivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 07.08.2014 r. – 1 ark.
26. Tam samo. – Spr.243 (Pryadynna v m. Sambir). Svidchennya Chukvinskoyi Hanny Ivanivny. Narodylasya 18 hrudnya 1924 r. v m. Sambir Sambirskoho rayonu Lvivskoyi oblasti; bez osvity, pensionerka. Prozhyvaye v m. Sambir, vul. Chornovola, 1v/4, Sambirskoho rayonu Lvivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 11.10.2014 r. – 1 ark.
27. Tam samo. – Spr.243 (Tkactvo Sambirshchyny). Svidchennya Cherevko Rozaliyi Mykhaylivny. Narodylasya 04 travnya 1925 r. v m. Sambir Sambirskoho rayonu Lvivskoyi oblasti; bez osvity, pensionerka. Prozhyvaye v m. Sambir, vul. Rivna, 23, Sambirskoho rayonu Lvivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 11.10.2014 r. – 1 ark.
28. Tam samo. – Spr.245 (Polotno ta vyshyvka v s. Lypovytsya). Svidchennya Bubnyuk Stefaniyi Mykolayivny. Narodylasya 21 lystopada 1937 r. v s. Lypovytsya, Rozhnyativskoho rayonu, Ivano-Frankivskoyi oblasti; osvita serednya, pensionerka. Prozhyvaye v s. Lypovytsya, Rozhnyativskoho rayonu, Ivano-Frankivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 20.03.2015 r. – 6 ark.

29. Tam samo. – Spr.249 (Vyroshchuvannya lonu v s. Lypovytsya). Svidchennya Savchyn Paraskoviyi Vasylivny. Narodylasya 1934 r. (daty i misyatsya ne pam'yataye) v s. Lypovytsya, Rozhnyativskoho rayonu, Ivano-Frankivskoyi oblasti; osvita serednya, pensionerka. Prozhyvaye v s. Lypovytsya, Rozhnyativskoho rayonu, Ivano-Frankivskoyi oblasti. Zapysano Andreykiv Kh. V. 22.03.2015 r. – 1 ark.

30. F.2 Stanislavske voyevodske upravlinnya. – Op.1. – Spr.583 Polityko-ekonomichnyy ohlyad Skolivskoho povitu Stanislavskoho voyevodstva. 13 travnya 1928 r. – 22 ark.

31. Franko I. Etnohrafichna ekspeditsiya na Boykivshchynu / Ivan Franko // Zhovten. – 1972. – №9. – S.137–143.

32. Ossendowski F. A. Karpaty i Podkarpacie / F. Ossendowski. – Poznań, 1933. – 257 s.

Andreikiv C. V., PhD student of the Institute of History, Political Science and International Relations, National University of Carpathian Stefanik (Ukraine, Ivano-Frankivsk), kristina_andreikiv89@mail.ru

Characteristic of Boyko traditional weaving and tailoring (second half of the XIXth – mid XXth century)

The article is dedicated to coverage of traditional weaving and tailoring in Boykivshchyna in the mid-twentieth century. Following problems were analyzed: difficult working conditions of mountain populations; step-by-step processing of flax, hemp, wool and leather was highlighted; variety of clothes in all regions of Boykivshchyna was compared. Transition from primitive to more advanced weaving and tailoring craft tools is traced. The detailed description of the manufacturing technology of the linen was made. Much attention was paid to popular belief and customs associated with the use of weaving products. The source material that formed the basis of the study is divided into separate groups, whose characteristics are submitted in the article. As a result of field research, the author concluded that the above-mentioned crafts occupy an important role in the life of the mountain population of Boykivshchyna.

Keywords: Boykivshchyna, traditional weaving, tailoring, furriery, production technology.

Андрейків К. В., аспірантка, Інститут історії, політології та міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (Україна, Івано-Франківськ), kristina_andreikiv89@mail.ru

Характеристика традиционного ткачества и портновского ремесла бойков (вторая половина XIX – середина XX века)

Освещено традиционное ткачество и портновское ремесло на Бойковищине до середины XX в. Проанализированы следующие проблемы: сложные условия труда горного населения; освещено поэтапную обработку льна, конопли, шерсти и кожи; рассмотрена разновидность одежды всех регионов Бойковищины. Прослеживается переход от примитивных к более совершенным орудиям труда ткацкого и портновского ремесла. Осуществлено детальное описание технологии изготовления полотна. Значительное внимание уделяется народным поверьям и обычаям, связанных с использованием ткацких изделий. Исходный материал, послуживший основой исследования, разделен на отдельные группы, характеристика которых подается в статье. В результате проведенных полевых исследований автор пришел к выводу, утверждая, что вышеуказанные ремесла играли важную роль в быту горного населения Бойковищины.

Ключевые слова: Бойковищина, традиционное ткачество, портновское ремесло, кушнирство, технология производства.

* * *

УДК 371.2(091)(477)«1917»

Мишак І. М., доктор історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач науково-організаційного відділу, Інститут законодавства Верховної Ради України (Україна, Київ), myshchak@ukr.net

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (ВЕСНА – ЛІТО 1917 РОКУ)

Виділено й проаналізовано проблемні аспекти, які не дали змоги на хвилі революційного піднесення військових та їхнього бажання приєднатися до Української Центральної Ради, сформувати навісні – влітку 1917 р. власну беззататну армію.

Ключові слова: Українська революція, Українське військо, Українська Центральна Рада, Український військовий генеральний комітет.